

varmasti myös heitä, joilla on kerrottavana omakohtaisia kokemuksia lapsena koetusta seksuaalisesta väkivallasta.

Merja Laitisen väitöskirja on hienosti kirjoitettu tutkimus lapsen elämän särkevästä traumaattisesta kokemuksesta ja uudelleen rakentumisesta. Tekstiä kannattelee tutkijan herkkyyss eläytyä toisen ihmisen kokemuksiin ja hänen taitonsa kirjoittaa teoreettisesti vahvaa tekstiä kärsimyksestä.

Riitta Granfelt

Entisen Neuvostoliiton alueelta tulleista maahanmuuttajista virolaisilla ”menee parhaiten”

Liebkind Karmela, Mannila Simo, Jasinskaja-Lahti Inga, Jaakkola Magdalena, Kyntäjä Eve & Reuter Anni: ”Venäläinen, virolainen, suomalainen. Kolmen maahanmuuttajaryhmän kotoutuminen Suomeen”. Helsinki: Gaudeamus. 2004. 306 s. + 13 liites.

Suomen maahanmuuttajaväestöstä noin 40 prosenttia on kotoisin Virosta, Venäjältä tai muualta entisen Neuvostoliiton alueelta. Siksi onkin perusteltua, että käsillä olevassa kirjassa keskitytään tarkastelemaan juuri venäläisten, virolaisten ja etniseltä taustaltaan suomalaisten maahanmuuttajien elinoloja Suomessa. Kolmen maahanmuuttajaryhmän elinoloja käsitellään kirjassa laajasti ja useasta näkökulmasta. Keskittyminen nimenomaan näihin maahanmuuttajaryhmiin on perusteltua myös muista kuin määrällisistä syistä. Voidaanhan sanoa, että suomalaisilla on erilainen suhtautuminen entisen Neuvostoliiton alueelta muuttaviin maahanmuuttajiin kuin muihin ulkomaalaistaustaisiin henkilöihin (vrt. esim. Anne-Mari Keskiälo 2003). Tämä näkökulma tuodaan kirjassa esiin kuitenkin vain viittaustenomaisesti.

Laajan kvantitatiivisen kyselyaineiston (n=2 360) monipuolisen analyysin lisäksi kirja sisältää haastatteluaaineiston analyysin (n=32). Tutkimuksen kiinnostavinta antia onkin juuri haastatteluaaineiston käsittely. Analyysissa haastattelut on teemoiteltu neljään osa-alueeseen: 1) maahanmuuttajien kokemiin

luokituksiin, 2) virolaisuuden ja venäläisyyden arvottamiseen Suomessa, 3) syrjintä- ja leimautumiskokemuksiin sekä 4) niiden tilannesidonnaisuuteen.

Haastatteluissa maahanmuuttajat tuovat esille muun muassa sen, kuinka heidät luokitellaan työtehtävissään ensisijaisesti etnisen taustansa perusteella enemmän kuin ammattikuntansa edustajina. Haastatteluissa nousee esiin myös suomalaisten ennakkoluuloiset asenteet ”idästä” tuleviin maahanmuuttajiin. Voidaan jopa todeta, että idästä tulevat maahanmuuttajat leimataan taustansa perusteella, ja että he joutuvat yleisen syytteen alaisuudessa todistamaan syyttömyytensä ja kyvykkyytensä etnisen taustansa mukanaan tuoman painolastin vuoksi. Syrjintä- ja leimautumiskokemuksista kertoessaan haastateltavat ottavat usein asenteen, jossa he puhuvat syrjinnästä ilmiönä, jota he itse eivät ole joutuneet kohtaamaan, mutta jota maahanmuuttajat heidän tuttavapiirissään ovat kohdanneet. Kokemusten tilannesidonnaisuutta voidaan kuvata haastateltavan sitaatin kautta: *”Suomessa on hieno olla venäläinen ballerina tai muusikko, mutta yritäpä olla venäläisenä naisena Helsingin yökerhon tai Kelan jonossa ...”* (s. 235-236). Yhteenvedossa todetaan lisäksi se, kuinka median puheet ”itärikollisuudesta” pitävät yllä negatiivisia mielikuvia maahanmuuttajia kohtaan.

Kirjassa analysoidaan maahanmuuttajien akkulturaatiota ja syrjäytymistä hyvin monilla eri elämänalueilla työmarkkinoista ystävyys-suhteisiin. Yhteenvedon voidaan todeta, että venäläisten maahanmuuttajien elinolot ovat Suomessa näistä kolmesta ryhmästä heikoimmat virolaisten olosuhteiden ollessa parhaat. Etniseltä taustaltaan

suomalaiset sijoittuvat lähes kaikilla analysoiduilla osa-alueilla venäläisten ja virolaisten väliin. Virolaiset menestyvät etnisesti suomalaisia ja venäläisiä paremmin mm. työmarkkinoilla, heidän kielitaitonsa on parempi ja heillä on enemmän suomalaisia ystäviä.

Akkulturaatiota tarkastellessaan kirjoittajat pohtivat myös maahanmuuttajien yhteyksiä heidän entiseen kotimaahansa ja heidän sosiaalisia verkostojaan omaan etniseen ryhmään kuuluviin maahanmuuttajiin. Yhteyttä entiseen kotimaahan pidetään esimerkiksi sinne suuntautuvilla vierailuilla, puhelimen välityksellä, kirjeenvaihdolla tai kutsumalla lähtömaassa asuvia sukulaisia ja ystäviä vierailulle Suomeen. Kukaan vastaajista ei ole täysin katkaissut yhteyksiä entiseen kotimaahansa ja vain 3 prosenttia ilmoittaa, ettei koskaan käy lähtömaassaan. Ystävyysverkostoista venäläisten verkostot Suomessa ovat kaikkein maahanmuuttajakeskeisimpiä, tosin puolella venäläisistä on myös muita kuin venäläisiä maahanmuuttajaystäviä.

Kirjassa sivutaan lisäksi monikulttuurisia avioliittoja. Venäläisten ja virolaisten naisten suomalaisten miesten kanssa solmittujen avioliittojen määrä on kansainvälisesti ajateltuna suuri, kun taas etniseltä taustaltaan suomalaiset eivät solmi avioliittoja Suomen suomalaisten kanssa yhtä usein. Jäin tässä kohtaa miettimään, mikä merkitys on sillä, että etnisesti suomalaiset saavat oleskeluluvan Suomeen etnisyytensä (suomalaisuutensa) perusteella, kun taas venäläiset ja virolaiset eivät voi tätä ”oljenkortta” käyttää? Nähtäväksi jää, miten Viron EU:iin liittyminen tulee vaikuttamaan virolais-suomalaisten avioliittojen määrään?

Kun analyyseissä tarkastellaan sukupuolen yhteyttä kokemuksiin, tulokset ovat kiinnostavia ja yllättäviäkin. Esimerkiksi terveydentilansa miehet kokevat naisia paremmaksi. Mielestäni kirjoittajat olisivat voineet pohtia myös sitä, että tämän tutkimuksen aineistona ovat ihmisten omat kokemukset, eivätkä esimerkiksi terveydentilan kohdalla lääkärien kertomukset tai työpaikkaterveystarkastusten tulokset. Voisi näet olettaa, että ainakin joissain analysoiduissa osa-alueissa eri ryhmillä saattaa olla erilainen tapa kokea ja kertoa omista kokemuksistaan ja tuntemuksistaan. En toki halua väittää, etteivätkö ihmisten kokemukset (tässä tapauksessa kyselyllä tuotettu aineisto) olisi totta ja etteivätkö ne olisi tärkeitä, mutta jossain kohdin olisin kaivannut analyysiin lisää kriittisyyttä. Lisäksi olisi ollut aiheellista pohtia, mikä merkitys erilaisilla kokemisen tavoilla voi olla tuloksiin.

Kirja on kokonaisuudessaan kiinnostava ja erityisen tärkeä ”pelinavaus” venäläisten, virolaisten ja etniseltä taustaltaan suomalaisten maahanmuuttajien arkea tutkivassa tutkimusperinteessä. Näitä ryhmiä koskevia tutkimuksia on tarjolla hyvin vähän, eikä tämän kirjan kaltaista kattavaa teosta ole aikaisemmin tehty. Kirja avaa toivottavasti uuden keskusteluperinteen, jossa entisen Neuvostoliiton alueelta tulleisiin maahanmuuttajiin aletaan kiinnittää erityistä huomiota ja heidän asemansa Suomessa otetaan tarkempaan ”syyniin”. Lukijana jäin kaipaamaan ainoastaan kvalitatiivisen analyysin pidemmälle vietyjä tulkintoja sekä tutkijoiden kriittisyyttä aineistoa ja tuloksia kohtaan. Kirjan tekijät pitävät monia tuloksia itsestäänselvyyksinä lukijan jäädessä

kaipaamaan pidemmälle vietyjä tulosten arviointeja. Toisaalta kirjaa voidaan pitää nimenomaan avauksena, ja tästä eteenpäin tarvitaan lisää keskustelua ja kriittistä pohdintaa venäläisten, virolaisten ja etniseltä taustaltaan suomalaisten maahanmuuttajien arjesta.

Pirjo Pöllänen